

ОЦІНКА ЯК КАТЕГОРІЯ МОДУСУ В ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ

Шинкарук Василь Дмитрович,

д-р філол. наук, проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті обґрунтовано сутність категорії оцінки як категорії модусу; досліджено формальні показники реченневих структур з оцінним модальним значенням та з'ясовано їх структурно-синтаксичну своєрідність; обґрунтовано вплив семантичного і синтагматичного оточення на зміст реченневих структур з оцінним значенням у латинській мові.

Ключові слова: оцінка, категорія модусу, модальність, загальнооцінне значення, частковооцінне значення, емоційно-оцінне значення, засоби вираження оцінки.

У мовознавстві досить неоднозначно витлумачена сама природа оцінки, що спонукає до перегляду засобів та способів її вираження, до встановлення співвідношення між словотворчими, морфологічними та синтаксичними ресурсами. Її **актуальність** визначає передусім стратегічне завдання граматики латинської мови – подати повний, вичерпний набір категорій усіх трьох підсистем – словотвору, морфології та синтаксису, а також необхідність адекватно витлумачити формально-змістову структуру категорії оцінки.

Проблема оцінки становить інтерес у різних за своїм ладом мовах у межах певного засобу її вираження або в цілому, бо вона спирається на різні національні оцінні стереотипи.

Категорійний підхід до вивчення граматичної структури, який активно використовують в останні роки в мовознавстві, зумовив новий аспект аналізу оцінних компонентів у реченневих структурах. Це посприяло вирізненню категорійного синтаксису.

Метою наукової праці є цілісний аналіз формальних, структурних і функціонально-прагматичних особливостей реченневих структур з оцінним значенням та засобів їх вираження у латинській мові.

Об'єктом дослідження є речення, які характеризуються чітко вираженим оцінним значенням, своєрідною синтаксичною побудовою й оформленням.

Предметом дослідження є комплекс мовних засобів, що використовуються в латинській мові для реалізації реченневих структур з оцінним значенням.

Наукова новизна полягає в тому, що на принципово нових засадах виокремлено категорію оцінки в латинській мові, обґрунтовано особливості засобів її вираження.

Зв'язок роботи з важливими науковими і практичними завданнями. Дослідження пов'язане з вирішенням актуальних питань функціонального, семантичного й емоційно-експресивного синтаксису.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У практиці лінгвістичних досліджень межі вживання терміна "модус" втратили свою визначеність, до того ж важко знайти двох авторів, які б розуміли модус однаково. І це зумовлено не лише спробами вчених найповніше окреслити потенціал модальних значень, а з іншого – відмежувати їх від схожих чи споріднених, але й тим підходом до вивчення мовних

явищ, що є в кожному конкретному випадку визначальним. Звідси – різні аспекти категорії модусу.

Модус і модальність – поняття не ідентичні, хоча їх відношення і побудовані на однаковому принципі – орієнтації на мовця, але ця орієнтація різна. У сфері модусу вона означає будь-яке відношення мовця – до предмета мовлення, змісту висловлення, співрозмовника, форми мовлення, порядку, ходу думки, а поза сферою модусу модальність виражає відношення мовця до змісту повідомлюваного з погляду його реальності / ірреальності.

Змістова організація речення забезпечує "компонування" в ньому певної інформації, зокрема й суб'єктивної (модусна частина), а комунікативна – ієрархізацію цієї інформації, і ця остання операція суб'єктивна через свою залежність від того, як проходить спілкування, обізнаності співрозмовників, тих цілей, які ставить перед собою кожен із мовців.

Оцінка як категорія модусу характеризується особливою структурою, що містить ряд обов'язкових і факультативних елементів. Цю структуру можна подати як модальну рамку, яка накладається на речення і не збігається ні з його логіко-семантичною будовою, ні з синтаксичною.

На думку більшості дослідників, сфера будь-яких оцінних значень ґрунтується на опозиції "добре" / "погане". Залежно від способу отримання цих оцінних кваліфікацій розрізняють абсолютну й порівняльну оцінку. Перша "завжди передбачає оцінні стереотипи носіїв мови, що є однією з основних її ознак" [Вольф 1985, 204]. Друга спирається на порівняння [Ивин 1970, 24; Арутюнова 1987, 12; Вольф 1985, 15], суть якого полягає в тому, що оцінювана ознака, властивість порівнюється із стандартом, зразком, що слугує за норму. Воно спричинило введення поняття "оцінна шкала" як імпліцитного елемента структури оцінки [Телия 1986, 49]. Ця шкала виконує роль "засобу створення емотивно-оцінних значень слів і виразів, містить не тільки вказівку на ступінь наростання / спаду якоїсь якості, а ще й відображає певну оцінну модифікацію цієї якості як стереотип (чи стереотипи), характерні для мовної картини світу певної лінгвокультурної спільноти, що істотно відрізняє її від власне оцінної шкали" [Телия 1986, 49–50].

Більш поширеною є порівняльна оцінка. Проте її автори поділились на два табори в питанні про місце норми на оцінній (аксіологічній) шкалі, що зумовило дві концепції про структуру оцінки. Одні з них співвідносять норму з позитивним кінцем шкали (знаком +). Отже, те, що відповідає нормі, виконує функцію позитивної оцінки, а те, що не збігається з нею, – негативної оцінки. Це дало їм підстави зробити висновок про двокомпонентну структуру оцінки: позитивну й негативну, яку відображають знаки + та – [Бессонова 1995, 13]. Характерно, що з поняттям норми вони пов'язали і кількісну перевагу негативної оцінки над позитивною і що знаки + та – не є абсолютно симетричними на оцінній шкалі в природній мові [Бессонова 1996, 14], тому що "добре" не завжди можна протиставити "поганому" і що прагматичний аспект оцінки також не передбачає симетрії +/- [Бессонова 1995, 14].

Інші дослідники на оцінній шкалі між знаками + та – виділяють посередині третю точку, яка слугує відправним пунктом, еталоном, з яким пов'язують норму оці-

нюваної якості. Оскільки вона лежить посередині шкали, то її називають "серединною", "нейтральною" або "нульовою" [Хидикель, Кошель 1981, 5; Бессонова 1995, 13]. Щодо неї в один бік визначають позитивну, а в інший – негативну оцінку. На такій аксіологічній шкалі ґрунтується трикомпонентна структура оцінки. Її покладено в основу виділення категорії оцінки. Позитивну і негативну оцінку, услід за іншими дослідниками, кваліфікуємо як два різновиди емоційної оцінки. Зважаючи на те, що серединна оцінка спирається на оцінні критерії набутого суспільного досвіду носіїв мови, її позначено терміном "раціональна оцінка".

У жодній із праць, присвячених проблемам оцінки, не запропоновано шкали емоцій. Це пояснюють іноді суб'єктивним характером почуттів, вибірковістю сприйняття людиною навколишнього світу.

Дослідники виділяють від 35 до 150 і більше емоційних станів людини, які можна покласти в основу системи емотивних станів словникових позначок. Лінгвістичне розв'язання цієї проблеми залежить від ступеня розв'язання проблеми емоцій у психології та фізіології. На думку Р. Г. Апресяна, "словник емоцій" налічує 5000 – 6000 термінів [Апресян 1987, 22]. Відсутність чіткого вичерпного визначення емоцій ускладнює теоретичне обґрунтування і побудову емоційної оцінної шкали.

Основною опозицією цієї шкали вважають протиставлення "схвалення / осуд", яке позначають як + / – оцінку. Розподілити оцінні назви в межах емоційної "+" та "-" оцінки дуже непросто. Відома спроба виокремити відповідно 5 і 6 оцінних назв [Бессонова 1995, 18-19], що відповідає висновкові про асиметрію співвідношення між позитивною і негативною оцінкою.

Тип емоційної "+" оцінки (схвалений) об'єднує п'ять видів емоцій: 1) ласка; 2) грайливість; 3) захоплення; 4) схвалення, співчуття; 5) жарт. Тип емоційної "-" оцінки представлений шістьма видами емоцій: 1) осуд; 2) зневага; 3) приниження; 4) презирство; 5) лайка; 6) образа [Луцькіна 1991, 32].

На нашу думку, усіх цих назв емоцій достатньо, щоб висловити суб'єктивне ставлення людини до того, що вона сприяє в навколишньому світі, тобто її суб'єктивну оцінку.

У латинській мові кількісні параметри емоційної оцінної шкали також не встановлені.

Створити струнку класифікацію оцінних модусних категорій важко було ще й тому, що в мовознавстві досить суперечливо витлумачено співвідношення понять "оцінний", "емоційний" та "експресивний". Здебільшого вказують на зв'язок цих понять, але не отожднюють їх. Емоційне в мові завжди є експресивним, тобто служить для увиразнення, підсилення, але не кожне експресивне явище належить до емоційних. В емоційному завжди наявний компонент оцінки, воно виражає почуття, позитивне чи негативне сприйняття когось чи чого-небудь [Шаховський 1983, 82]. Тому поняття "емоційний" і "оцінний" нерідко вживають як взаємозамінні. На думку інших, емоційність не завжди передбачає оцінність, проте вона являє собою "могутнє потенційне джерело оцінності" [Белявська 1989, 24]. Безпідставним видається використання поняття "експресивний" замість "емоційний" чи "оцінний", як то спостерігаємо в працях мовознавців [Городенська 1994, 27].

Крім того, більше уваги приділяли визначенню місця оцінного компонента в структурі лексичного значення слова, а не в системі предикатних значень базових синтаксичних одиниць.

В останні десятиріччя з'явилися спеціальні лінгвістичні праці, автори яких вивчають оцінку як один із видів модальності [Хинтиikka 1980, 38; Шинкарук 1992, 60-62], оскільки модальність властива кожному реченню, незалежно від його синтаксичної функції, тобто його синтаксичної самостійності/несамостійності [Wiezbicka 1969, 13]. Речення, які виражають оцінку чи інші види модальності, містять дескриптивний і недескриптивний компонент, тобто модальний, де перший з'ясовує суть однієї або кількох можливих справ, а другий подає їх оцінку.

Наукові результати. Оцінка як категорія модусу, подібно до його інших категорій, безпосередньо пов'язана з використанням речення в мовленнєвому акті. Вона прямо залежить від інтенції мовця і має прямий стосунок до прагматичного аспекту речення. Значення, які становлять модус речення, є в основному комунікативно-інтенційними. Вони накладаються на власне значення, модифікують їх і забезпечують актуальне прив'язання речення до референтної ситуації та введення його до тексту.

Аналіз наявних у мовознавстві концепцій про семантичну організацію речення й суб'єктивності в мові дає змогу розглядати категорію модусу як комплекс суб'єктивних значень, які виражає мовець у процесі комунікації стосовно змісту речення й адресата.

Модус виражають різноманітні мовні засоби, які ми поділяємо відповідно до ярусів мовної структури на лексико-граматичні (модальні слова й словосполучення, частки, предикативи, вигуки), морфологічні (модусні дієслова, способи дії, особа, час), синтаксичні (конструкції різних типів) та фонетико-графічні (авторські розділові знаки). Крім того, розмежовуємо модусні експліцитні категорії (коли значення модусу виражене за допомогою лексичних засобів) й імпліцитні, значення яких можна визначити лише із пресупозиції й контексту речення.

Загальною семантичною ознакою "модальних об'єктів" є "погляд мовця". Всього виділено п'ять типів значень, які мають різноманітні (граматичні, лексичні, інтонаційні) засоби вираження. Серед них:

I. Оцінка мовцем змісту речення з погляду реальності/ірреальності, яка виражена за допомогою форм способу і часу дієслова, а також деяких сполучників, часток та інших елементів структури речення: *Et sapientis est consilium explicare suum de maximis rebus, et honesti et disertis, ut mente providere, auctoritate probare, oratione persuadere possit* (C. De orat. 2. 81. 333) – *І розумному властиво висловлювати свою думку про найважливіші справи, а серйозні і досвідчені люди мають здатність завдяки розумові передбачати, завдяки авторитетові доводити, завдяки красномовству переконувати.*

II. Виражена модальними дієсловами та іншими модальними словами оцінка ситуації, що відтворена в реченні, з погляду її можливості, необхідності чи бажаності: *Carmina ni sint, ex utero Pelopis non nituisset ebur* (Tib. 1. 4. 63) – *Якби не лунали пісні, замість плеча у Пелопона не блищала б красою слонова кістка; Valeant, cives*

mei, valeant! Sint incolumes, sint florentes, sint beati! (C. Mil. 34. 93) – Нехай живуть мої громадяни, нехай живуть, нехай не знають лих, нехай процвітають, нехай будуть щасливими.

III. Оцінка мовцем ступеня його впевненості в достовірності повідомленого, яку можуть виражати модальні прислівники, вставні слова, а також складнопідрядні речення з підрядним з'ясувальним, де в головному реченні подано модальну оцінку того, що виражено в підрядному: *Victus sum, si dixeris* (Pl. Am. 428) – Я буду переможений, якщо ти скажеш; *Perii, si me aspexerit* (Pl. Am. 320) – Я помру, якщо він мене побачить.

IV. Комунікативна функція речення. Згідно з цією ознакою всі речення поділяють на розповідні, питальні, спонукальні та оптативні. Засоби вираження цих значень різні: морфологічні (способи дієслова), синтаксичні (конструкції речення), інтонаційні: *Amemus patriam, pareamus senatui, consulamus bonis, praesentes fructus neglegamus, posteritatis gloriae serviamus* (C. Sest. 68. 143) – Любімо батьківщину, підкоряймося сенату, турбуймося про добро, відмовляймося від очевидної вигоди, прагнімо посмертної слави; *Nos non poetarum voce moveamur?* (C. Arch. 8. 19) – Чи не зворушує нас голос поетів?

V. Значення ствердження/заперечення, що відображають характеристику стосунків між предметом мовлення і тим, що про нього говорять. Перший член опозиції (ствердження) не маркується, другий – маркується граматичними, лексичними та іншими засобами: *Sed nemo Annales nostros cum scriptura eorum contenderit, qui veteres populi Romani res composuere* (Tac. A. 4. 32) – Але нехай ніхто не зіставляє наші Аннали з творами тих, хто описували давні справи римського народу.

Внутрішня диференціація оцінки як категорії модусу веде до виділення оцінних модусних категорій, які згідно з їхнім призначенням у реченні поділяємо на чотири групи: 1) модуси із загальнооцінними значеннями; 2) модуси із частковооцінними значеннями; 3) модуси з емоційно-оцінними значеннями; 4) модуси із аксіологічним значенням.

У структурі загальнооцінних модусів розрізняємо позитивну й негативну оцінку. Їх складові розрізняють ступенем вияву суб'єктивності оцінного значення. Він є високим у позитивнооцінних та негативнооцінних значень, бо ґрунтується безпосередньо на ставленні мовця до об'єкта оцінки, пор.: *Ad me advenit mulier, qua muliere alia nullast pulchrior* (Pl. Merc. 101) – До мене підійшла жінка, кращої за яку немає; *Te omnes amant mulieres, qui sis tam pulcher* (Pl. Mil. 59) – Тебе люблять усі жінки, оскільки ти такий красень; *Neque in eo solum offenderat, quod patriae male consuluerat, sed etiam, quod amicitiae fidem non praestiterat* (Nep. 19. 2. 2) – Він був невдоволений не лише тому, що погано дбав про батьківщину, а й тому, що не проявив довіря у дружбі.

Оцінка – єдине модусне значення, виражати яке – "право", а не "обов'язок" мовця. Незважаючи на це, нам завжди важливо знати, позитивно чи негативно мовець ставиться до того, про що він говорить. Пор.: *Neque monere te audeo praestanti prudentia virum nec confirmare maximi animi hominem unumque fortissimum* (C. Fam. 4.8.1) – Я не наважуюся нагадувати, що ти – людина надзвичайного розуму, ані твердити, що ти – наймужніша людина велетенського духу.

Співрозмовники дуже уважні до виявів цього модусного значення, і часто можна чути запитання "Це добре чи погано?". Вони означають, що мовець недостатньо чітко висловив чи приховав свою оцінку, створивши цим самим комунікативний дискомфорт для співрозмовників, напр.: *Annon dixi esse hoc futurum? – Dixi* (Ter. And. 621) – *Хіба я не казав, що майбутнє буде таким? – Казав.*

У реченні може встановлюватися проста і більш складна оцінна перспектива, напр.: *Cohortarer vos, quo animo fortiores essetis, nisi vos fortiores cognossem, quam quetquam virum* (C. Fam. 14.7.2) – *Якби я вас переконав, що ви сильні духом, крім того, якщо б я не знав, що ви мужніші за будь-кого із чоловіків.* У цьому реченні визначено оцінку з боку мовця, потім подано зіставлення з узагальненою оцінкою і, нарешті, висловлено оцінку з боку автора.

У багатокомпонентних складних реченнях оцінка при послідовній супідрядності у кожній наступній частині визначається дієслівною формою попередньої: *Quae res sua sponte scelerata et nefaria est, ut, etiamsi lex non esset, magnopere vitanda fuerit* (C. Verr. 1.42.108) – *(Ця) справа сама по собі є злочинною і нечесливою, щоб, навіть якби не було закону, треба було б її уникати.* Головна частина речення "quae res sua sponte scelerata et nefaria est" містить оцінку, від неї залежить підрядна "ut magnopere vitanda fuerit" з формою perfectum conjunctivi, яка вказує на попередність дії, від цієї підрядної – інша "etiamsi lex non esset" – з imperfectum conjunctivi, який вказує на одночасність дії відносно оцінки першої підрядної частини.

Аналіз співвідношення понять оцінність, модальність, емоційність, експресивність дає нам змогу кваліфікувати оцінку як модусну категорію, що виражає авторське позитивне чи негативне ставлення до диктуму в цілому або до якогось із його елементів.

Емоційність завжди пов'язана з емоційною оцінкою, однак деякі слова не мають оцінки (емоційні вигуки, частки), а тільки виражають емоції й почуття мовця, що дає змогу розмежовувати категорії оцінності й емоційності й виділити окрему категорію емоційних модусів. На відміну від емоційно-оцінних, ці модуси не мають оцінки, за їх допомогою адресант лише передає свій психічний стан, який зумовлює його емоційне ставлення до предмета, об'єкта, адресата мови й ситуації спілкування.

Засобами вираження емоційних модусів є емоційні дескриптори. Це слова, сполучення слів або речення, семантика й структура яких сприяє встановленню загальної емоційності, а також емоцій, виражених модусом. Зокрема, вигуки, входячи до структури речення, ускладнюють його диктумний зміст, різні емоції, почуття, волевиявлення, тобто різновиди суб'єктивно-модальних значень. Напр.: *O imperatorem probum!* (Pl. Bacch. 759) – *О чесний імператоре! О operam tuam multam!* (C. Att. 13.6.4) – *О численні твої труди! O fallācet hominum spem!* – *О зрадлива надія людей!*

В емоційних реченневих структурах виділяється препозитивна, інтерпозитивна та постпозитивна актуалізація засобів вираження. Зокрема, вигуки у реченні переважно стоять в препозиції. Напр.: *Ei misero mihi!* (Ter. Heaut. 234) – *Ох я нещасний!* Рідше вигуки стоять в інтерпозиції. Напр.: *Uror, io, remove, saeva puella, faces!* (Tib. 2.4.6). Трапляються також випадки у латинській мові, коли вигук буває і в постпозиції: *Labor, io!* (Ov. Ars. 3.742).

Емоційними дескрипторами є й емоційно-підсилювальні частки, які використовуються для підсилення емоційного впливу на адресата. Таку функцію підсилення в латинській мові, за нашими спостереженнями, виконують модальні частки *non*, *haud*, *ne*.

Стосунок до підмета частка *non* виявляє за необхідності його логічного виділення. *Non* використовується для заперечення поняття, вживається з індикативом та кон'юнктивом, а також у питаннях: *Quis hoc non credat?* – *Хто в це не вірить?*

Частка *haud* вживається переважно при прикметниках та прислівниках, рідше при іменниках та дієсловах; має подвійне значення: менш категоричне заперечення або цілком категоричне заперечення: *Haud ergo, ut opinor, erro vero* (С. N. D. 2.21.57) – *Як я гадаю, я помиляюся зовсім не через це*.

З часткою *ne* заперечується щось із суб'єктивної позиції мовця – його бажання, наказ, намір, спонукання: *Caesar postulavit, ne Ariovistus Aeduis bellum inferret* – *Цезар вимагав, щоб Аріовіст не починав війну з едуйцями*. Частка *ne* може зустрічатися у варіанті *ni*: *Monent, ni teneant cursus* – *Вони застерігають, щоб ті не трималися (цього) шляху*.

Якщо у реченні стоять два заперечення, то вони дають ствердження: *nihil non* *все*; *non nihil, haud nihil* *щось*; *nullus non, nemo non* *кожен*; *non nulus, non nemo* *де-хто*; *nunquam non* *завжди*; *non nunquam* *іноді*; *nusquam non* *скрізь*; *non nusquam* *де-небудь*: *Athenienses Alcibiadem nihil non efficere posse dicebant* (Nep. 7.7.1) – *Афіняни говорили, що Алківіад все може зробити*.

У модусній частині речення частки вживаються для підсилення динамізму розповіді та стилістичного багатства мови. Вони є також засобом підсилення, особливого вияву ознаки, напр.: *Ne corrumpi tabulae possint, idcirco lex in publico poni voluit* (С. Vat. 33) – *Текст закону було віддано на збереження у державний архів, щоб записи не пошкодилися*.

Сполучники *ne*, *non*, втрачаючи сполучникове значення, вживаються як підсилювально-обмежувальні частки, надають реченню більшої експресивності, напр.: *Ne sim salvus, si aliter scribo ac sentio!* – *Нехай не буду я здоровий, коли я пишу інакше, ніж відчуваю!* *Fecit pacem his condicionibus, ne qui afficerentur exsilio* (Nep. 8.3.1) – *Він встановив мир з тією умовою, що ніхто не буде змушений іти у вигнання*. У таких конструкціях міститься цілий комплекс емоційних нашарувань і асоціацій, пов'язаних із спогадами, роздумами. Цьому сприяє особлива інтонація і пауза між частинами фрази.

Для того щоб виразити переживання, волю, тобто у звуковій словесній формі передати емоційні й спонукально-вольові реакції на довкілля, у модусній частині речення вживають відповідні вигуки, напр.: *Alexander cum in Sigeo ad Achillis tumulum adstitisset: O fortunate, inquit, adulescens, qui tuae virtutis Homerum praeconem inveneris!* (С. Arch. 10.24); *O miserae sortis!* (Luc. 2.45).

Вигуки мають яскраво виражені модусні значення, виражають почуття автора чи оповідача в конкретній ситуації (незадоволення, співчуття, докір тощо). Інтенсифікована мовна виразність має важливе значення для семантичної і стилістичної мобілізації всього словесного, звукового, граматичного комплексу фрази, для надання реченню більшої інформативності, комунікативної сили.

Роль засобів вираження оцінки у структурі речення не тільки в інформуванні, констатації, але й у тому, щоб емоційно переконати, завоювати співрозмовника на свій бік, досягти емоційного співпереживання щодо себе: *Non patrem ego te nominem, ubi tu tuam me appelles filiam?* (Pl. Epid. 4.2.18) – Чи зможу я не назвати тебе батьком, якщо ти назвеш мене своєю дочкою? *Sapiens non dubitat, si ita melius sit, migrare de vita* (C. Fin. 1.19.62) – Розумна людина без вагань піде з життя, якщо так буде краще.

Отже, оцінка як категорія модусу характеризується особливою структурою, що містить ряд обов'язкових і факультативних елементів. Цю структуру можна подати як модальну рамку, яка накладається на речення і не збігається ні з його логіко-семантичною будовою, ні з синтаксичною. Важливою особливістю оцінки як категорії модусу є те, що в ній завжди присутній суб'єктивний фактор, який взаємодіє з об'єктивним. Структура оцінки об'єднує як імпліцитні, так і експліцитні елементи. До складу оцінної модальної рамки входять елементи трьох типів: ті, які звичайно експлікуються (об'єкт оцінки), елементи переважно імпліцитні (шкала оцінок, оцінний стереотип, аспект оцінки) й елементи, які реалізуються і в експліцитній, і в імпліцитній формі (суб'єкт оцінки, аксіологічні предикати).

В статтю обоснована сутність категорії оцінки як категорії модусу; досліджено формальні показателі пропозицій з оцінним модальним значенням і вивчено їх структурно-синтаксичне своєобразие; обосновано вплив семантичного і синтагматичного оточення на зміст пропозицій з оцінним значенням в латинському мові.

Ключевые слова: оцінка, категорія модусу, модальність, загальнооцінне значення, частиннооцінне значення, емоційно-оцінне значення, засоби вираження оцінки.

The article dwells on the notion of the category of evaluation as a modus category, studies the formal markers of sentence structures with the evaluative modal meaning and determines their structural and semantic peculiarities. The influence of semantic and syntagmatic environment on the content of sentence structures with the evaluative meaning in Latin has been considered.

Key words: evaluation, modus category, modality, general evaluation meaning, partial evaluation meaning, emotional and evaluative meaning, evaluation expressive means.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Прагматика и лексикография: прагматическая информация для толкового словаря / Ю. Д. Апресян // Пропозиционные предикаты в логическом и лингвистическом аспекте : тез. докл. рабочего совещания. – М. : ИЯ АН СССР, 1987. – С. 20–32.
2. Арутюнова Н. Д. Аномалия и язык (к проблеме языковой "картины мира") / Н. Д. Арутюнова // Вопросы языкознания. – 1987. – № 3. – С. 9–19.
3. Белявская Е. Г. Оценочная вариантность семантики слов и фразеологизмов в контексте / Е. Г. Белявская // Английская фразеология в функциональном аспекте : сб. науч. тр. / МГИИЯ им. М. Горького. – М., 1989. – Вып. 336. – С. 20–32.
4. Бессонова О. Л. Оценка как семантический компонент лексического значения слова (на материале существительных – наименований лица в английском, французском и украинском языках) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / О. Л. Бессонова. – Донецк, 1995. – 184 с.
5. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1985. – 226 с.
6. Городенська К. Г. Проблема виділення словотвірних категорій (на матеріалі іменника) / К. Г. Городенська // Мовознавство. – 1994. – № 6. – С. 22–28.
7. Ивин А. А. Основания логики оценок / А. А. Ивин. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1970. – 230 с.

8. Лукьянова М. А. Экспрессивность как семантическая категория / М. А. Лукьянова // Языковые категории в синтаксисе. – Новосибирск : НГУ, 1991. – С. 4–22.
9. Теля В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В. Н. Теля. – М. : Наука, 1986. – 141 с.
10. Хидикель С. С., Кошель Г. Г. Оценочный компонент лексического значения слова / С. С. Хидикель, Г. Г. Кошель // Иностр. яз. в шк. – 1981. – № 4. – С. 7–12.
11. Хинтика Я. Логика в философии – философия логики / Я. Хинтика // Логико-эпистемологические исследования. – М. : Наука, 1980. – С. 38–47.
12. Шаховский В. И. Эмотивный компонент значения и методы его описания : учеб. пособ. к спецкурсу / В. И. Шаховский. – Волгоград : ВГПИ, 1983. – 94 с.
13. Шинкарук В. Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення : монографія / В. Д. Шинкарук. – Чернівці : Рута, 2002. – 272 с.
14. Wierzbicka A. Dociekania semantyczne / A. Wierzbicka. – Wroclaw ; Warszawa ; Krakow, 1969. – 287 s.

**Список умовних скорочень
при посиланнях на оригінальні твори
та імена їхніх авторів:**

C.	Arch.	M. Tullius Cicero	Pro Archia
	Att.		Epistulae ad Atticum
	De orat.		De oratore
	Fam.		Epistulae ad familiares
	Cl.		Pro Cluentio
	Fin.		Definibus bonorum
	Mil.		Pro Milone
	N. D.		De natura deorum
	Sest.		Pro Sestio
	Vat.		In Vatinius
	Verr.		In Verrem (actio secunda)
Luc.		M. Annaeus Lucanus	Bellum civile
Nep.		Cornelius Nepos	
Ov.	Ars.	P. Ovidius Naso	Ars amatoria
Pl.	Am.	T. Maccius Plautus	Amphitrio
	Bacch.		Bacchides
	Merc.		Mercator
	Mil.		Miles Gloriosus
Tac.	A.	Cornelius Tacitus	Annales
Tib.		Albius Tibullus	
Ter.	And.	P. Terentius Afer	Andria
	Heaut.		Heauton timorumenon
Pl.	Epid.	T. Maccius Plautus	Epidicus